

ORTAOKUL ÖĞRETMENLERİNİN KARIYER BASAMAKLARI SINAVINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Mine GÖRÜCÜLER

Burdur Mehmet Ersoy Üniversitesi Eğitim
Bilimleri Enstitüsü
minetopak@hotmail.com
0009-0007-5529-0885X

Yasemin KURT DUMAN

Burdur Mehmet Ersoy Üniversitesi Eğitim
Bilimleri Enstitüsü
ykurduman@gmail.com
0009-0002-8722-1078

EXAMINATION OF SECONDARY SCHOOL TEACHERS' VIEWS ON CAREER STEP EXAM

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Özet: Bu araştırmada, ortaokul öğretmenlerinin kariyer basamakları sınavına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel bir araştırma olarak yürütülen çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırmanın katılımcıları Isparta ili Merkez ilçesindeki bir devlet ortaokulunda görev yapan 10 öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmada içerik analizinden yararlanılarak veriler analiz edilmiştir. Böylelikle kategori ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Kariyer basamakları sınavına hazırlık, sınavın uygulanması, sınavın etkileri, kariyer basamakları sınavının gerekliliğine yönelik elde edilen öğretmen görüşleri doğrultusunda bulgular ortaya konmuştur. Bu bulgular ışığında öğretmenlerin KBYS'ye hazırlanma sürecinde zorluk yaşadıkları, sınav sorularının beklenen düzeyde olmadığı sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra KBYS ile verilen unvanlarla birlikte ücretlere yapılan artışın olumlu etki oluşturduğu görülürken sınavın öğretmenlik mesleğini değersizleştirdiği ve sınav sürecinin öğretmenlerde stres oluşturduğu tespit edilmiştir. Önümüzde ki yıllar da ise KBYS'nin öğretmenlerin alanlarına yönelik gelişim sağlayacak nitelikte ve sistemli olarak yapılması gerektiği belirtilmiştir. Sonuçlar doğrultusunda araştırmacı ve uygulayıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Öğretmen, öğretmenlik mesleği, kariyer basamakları sınavı, uzman öğretmen, başöğretmen*

Abstract: In this research, it was aimed to examine the views of secondary school teachers about the career exam. Data collected through a semi-structured interview form in the research, which was designed according to the qualitative research methods. The participants of the research was composed of 10 teachers working in a public secondary school in the central district of Isparta province. Data were analyzed by using content analysis in the research. Thus, categories and subcategories were created. Findings were revealed in line with the views of the teachers regarding the preparation for the career step exam, the application of the exam, the effects of the exam, and the necessity of the career step exam. In the light of these findings, it was concluded that the teachers had difficulties in the process of preparing for the career step exam, and that the exam questions were not at the expected level. In addition, it has been observed that the increase in wages with the titles given with career step exam has a positive effect, while it has been determined that the exam trivializes the teaching profession and the exam process creates stress for teachers. In the coming years, it has been stated that career step exam should be done systematically and in a way that will provide improvement in the field of teachers. In line with the results, suggestions for researchers and practitioners are included.

Keywords: *Teacher, teaching profession, career step exam, specialist teacher, head teach*

GİRİŞ

Toplumların gelişim ve değişimlerinde eğitim en önemli yapı taşlarından biridir. Diğer bir yapı taşı ise ülkenin ekonomik düzeyidir. Sosyal refah anlayışının hâkim olduğu bir devlette ekonomik gelişim ilerlemiş olmalıdır. Bu bağlamda bir devletin ekonomik olarak kalkınması ile vatandaşlara verilen eğitimin kalitesi birebir ilişkilidir. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki eğitim düzeyi % 0,7 oranında arttığında ekonomik düzey de %1 oranında artmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı-MEB, 2022, sf.70). Bu bağlamda eğitimin en önemli mimarı olan öğretmenlerin gelişimi ne kadar üst düzeyde olursa eğitimin kalitesi de aynı oranda artacak böylelikle de müreffeh bir toplum oluşturulmasına katkı sağlanabilecektir.

Toplumun ekonomik, sosyal, kültürel alanlarda büyümesine katkı sağlayacak öğretmenlerin gerek maddî gerek manevî problemleri çözülerek refah içinde vazifelerini yerine getirmeleri sağlandığında milli eğitimdeki başarının artacağı öngörülmektedir (Altan ve Özmuşul, 2022). Öğretmenlik mesleği, eğitim sektörü ile ilgili olan sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip, alanda özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan akademik çalışma ve meslekî formasyonu gerektiren, profesyonel statüde uğraşı alanıdır (Hacıoğlu ve Alkan, 1997; Küçükahmet, 1999; 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 1979). Tanımda da görüldüğü üzere öğretmenlerin kendini sürekli olarak geliştirmesi gerekmektedir.

MEB Türk eğitim sistemindeki sorunların çözümüne ilişkin zaman zaman düzenlemeler yapmaktadır. Bu düzenlemeler ile eğitimcilerin nitelikleri, statüsü ve ekonomik anlamda durumlarının iyileşmesi hedeflenmiş olmakla birlikte geniş çerçevede eğitimin kalitesinin artırılması hedeflenmiştir. MEB tarafından 2004 yılında düzenlenmeye gidilen öğretmenlik kariyer basamakları yapılanması bu çalışmalardan biridir. Bu yapılanma ile amaç;

Eğitim sisteminin çağdaş bir yapıya kavuşturulması çabalarının yanında, öğretmenlerin nitelik ve statülerinin iyileştirilmesine özel önem verilmesi kaçınılmaz hale geldiği için öğretmenlerin kıdem, eğitim ve iş başarımları esas alınarak, meslekî ve kişisel gelişimlerinin sağlanması, niteliklerinin iyileştirilmesi, statülerinin yaptıkları görevin önem, güçlük ve sorumluluk derecesi çerçevesinde olması gereken seviyeye yükseltilmesidir (TBMM, 2004).

MEB tarafından 2004 yılında öğretmenlik mesleğinin kariyer basamaklarına ilişkin bir tanımlama yapılmıştır (Milli Eğitim Temel Kanunu ve Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 30.06.2004). Öğretmenlik kariyer basamakları, adaylık döneminden sonra öğretmenlik, uzman öğretmenlik, başöğretmenlik için bulunması gereken şartları ve yeterlikleri taşıyan öğretmenlere verilen unvanı belirtmektedir. Bu tanımlamaya göre öğretmenlik mesleği kariyer basamakları olarak öğretmenlik, uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik olarak sınıflandırılmıştır. 2005 yılında yapılan sınav için 124000 uzman öğretmen 62000 başöğretmen olarak yükselmesi hedeflenirken değerlendirme sonunda 92382 uzman öğretmen unvanını almıştır. Başöğretmenlik sınavı yapılmadığı için doktora mezunu öğretmenlerden ancak 338 öğretmen başöğretmen unvanını almaya hak kazanmıştır (Cımbız ve Küçük, 2015; MEB, 2006). Anayasa Mahkemesi'nin 21.05.2008 gün ve 2008/107 sayılı kararı ile anılan Kanun'un bazı hükümleri Anayasa'ya aykırı bulunmuş ve iptal edilmiştir (Anayasa Mahkemesi Kararı, 21.05.2008). Buna karşın 17 yıl aradan sonra MEB 14 Şubat 2022 tarihinde 31750 sayılı resmi gazetede yayınladığı Öğretmenlik Meslek Kanunu ile KBYS tekrar yürürlüğe girmiştir.

Kabulü 03.02.2022 tarihinde olan ve 14 Şubat 2022 tarihli 31750 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan kanunun birinci maddesine göre “Bu Kanunun amacı, eğitim ve öğretim hizmetlerini yürütmekle görevli öğretmenlerin atamaları ve mesleki gelişimleri ile kariyer basamaklarında ilerlemelerini düzenlemektir” şeklinde yayınlanmıştır. KBYS'ye yönelik alanyazın incelendiğinde farklı görüşlerin olduğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim 2004 yılında yayınlanan Kariyer Basamakları Sınav yönetmeliğinin küçük bir ücret farkı dışında hiçbir anlam ifade etmediği görülmekle beraber aynı zamanda uzman ve başöğretmen ast üst ilişki karmaşası yaratacağı ifade edilmiştir (Gümüşeli ve Çelikten, 2005).

Türk eğitim derneğinin 2009 yılında hazırladığı rapora göre, kariyer basamakları unvanlarına sahip olan öğretmenlerin görev ve sorumluluklarının net ifade edilmediği belirtilmektedir (Demir, 2011). Kaplan ve Gülcan (2020) ise öğretmen kariyer basamaklarının oluşturulmasının öğretmenlerin mesleki gelişimlerine ve içsel motivasyonlarına katkı sağlayacağı, aynı zamanda KBYS ile öğretmenlerin performansını ortaya çıkaracağını belirtmektedir. Turan ve Turan (2009) da yaptığı çalışmaya göre, uzman öğretmen unvanına sahip öğretmenlerin; öğretmen unvanına sahip öğretmenlere göre yeterlilik algı düzeylerinin olumlu düzeyde anlamlı farklılığı bulunduğu belirtilmektedir (Akt. Demir, 2011). Yapılan bu çalışma ile ise görev başındaki ortaokul

öğretmenlerinin Öğretmenlik Meslek Kanununun bünyesinde 19.11.2022 tarihinde yapılmış olan uzman ve başöğretmenlik sınavına ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Ortaokul öğretmenlerinin kariyer basamakları sınavına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ile yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca yapılan bu çalışma ile; KBYS'ye giren öğretmenlerin sınava hazırlanma sürecinde yaşamış oldukları problemlerin, sınavın uygulanması esnasında yaşanan durumların, KBYS'nin gerek toplumsal gerekse ekonomik etkilerini ortaya çıkarmasına bu bağlamda da KBYS'nin gerekliliğine yönelik görüşlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Böylece çalışmanın hâlihazırda uygulanan eğitim öğretim sürecine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

2022-2023 Eğitim Öğretim yılında yapılan kariyer basamakları sınavına ilişkin görüşlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada yanıt aranan sorular şunlardır:

Alt Problemler

Ortaokul öğretmenlerinin KBYS'ye hazırlanma sürecine yönelik görüşleri nasıldır?

Ortaokul öğretmenlerinin KBYS'nin uygulanmasına yönelik görüşleri nasıldır?

Ortaokul öğretmenlerinin KBYS'nin etkilerine yönelik görüşleri nasıldır?

Ortaokul öğretmenlerinin KBYS'nin gerekliliğine yönelik görüşleri nasıldır?

Sınırlılıklar

Araştırma Isparta ilinde bir devlet ortaokulunda görev yapan kariyer KBYS'ye girmiş 40 öğretmen kura çekilerek arasından basit rassal örnekleme yöntemiyle seçilen öğretmenler ile sınırlandırılmıştır.

YÖNTEM

Nitel bir araştırma olarak yürütülen bu çalışmada görüşmeden yararlanılmıştır. Görüşme tekniği; birey ya da bireylerin görüşmeyi yapan kişinin sorduğu sorular karşısında duygu ve düşüncelerini ifade ettikleri görüşmeyi sürdüren kişinin ise bu bilgileri toplamasını sağlayan nitel veri toplama

teknîğidir (Crano, 2002; Kumar, 1999; Bilim 2015). Ortaokul öğretmenlerinin kariyer basamakları sınavına yönelik görüşlerinin incelenmesi amacı ile görüşme soruları hazırlanarak, uygulanmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları Isparta ili Merkez ilçesindeki bir devlet ortaokulunda görev yapan, KBYS'ye girmiş olan ve basit rassal örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 10 öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcıların 6'sı kadın öğretmen 4'ü erkek öğretmen olup, kıdemleri 11-35 yıl arasında değişmektedir. Araştırmaya katılan 3 öğretmenin branşı Türkçe 3 öğretmenin branşı matematik, 2 öğretmenin branşı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 2 öğretmenin branşı ise İngilizce olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları katılımcıların hem sabit seçenekli soruları hem de derinlemesine bilgi edinmeyi sağlayan soruları yanıtlamasını sağlamaktadır (Büyüköztürk, 2008). Öncelikle üç adet sabit seçenekli sekiz adet de açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Sorular hazırlanırken sınava hazırlanma, sınavın uygulanması, etkileri ve gerekliliği dikkate alınmıştır. Form için iki konu alanı uzmanı ve bir ölçme değerlendirme uzmanının görüşü alınmıştır. İfadelerin anlaşılabilirliği bağlamında dil açısından da uzman görüşü alınmıştır. Böylelikle son hali verilmiştir.

Görüşmeler izin alınarak ses kaydı altına alınmış ve ortalama olarak 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada içerik analizinden yararlanılarak veriler analiz edilmiştir. İçerik analizi, “sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunmadır” (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Araştırmacılar bu aşamada elde ettikleri bilgileri inceleyerek, anlamlı bölümlere ayırmaya ve her bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiğini anlamaya çalışır. Kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bu bölümler araştırmacılar tarafından isimlendirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2020).

Görüşmelerin yapılmasından sonra, öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan kategori ve alt kategoriler kapsamında “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan konular tartışılmış; dört alt araştırma sorusunun yanıtlarının ortak kategori ve alt kategoriler altında toplanması kararı alınarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı). Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği % 92 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarının %80’in üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Bu nedenle elde edilen sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir.

Elde edilen sonuçlar doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların gizliliğini sağlamak amacıyla gerçek isimleri yerine kod isimleri kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada geçerlik ve güvenilirlik bağlamında Mertens’in (2005) önerdiği gibi iç geçerlik için inandırıcılık, dış geçerlik için aktarılabilirlik, iç güvenilirlik için tutarlılık, dış güvenilirlik için doğrulanabilirlik uygulanmıştır. Araştırmanın inandırıcılığı için görüşmelerde yer alan iki öğretmenden uzman görüşü alınmıştır; araştırmanın ham verilerini kontrol ederek, analizlerin anlamlılığını değerlendirmişlerdir. Yani katılımcı teyidi sağlanmıştır. Bununla beraber analizler üzerinde uzun süreli çalışılmıştır. Araştırmanın aktarılabilirliği için detaylı veri kaydı gerçekleştirilmiş, analiz ve bulgular ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Araştırmanın tutarlılığı için iki araştırmacı tarafından katılımcıların cümleleri, oluşturulan kategoriler ve alt kategoriler ayrı oturumlarda incelenmiş, tamamlanınca ayrıca incelenmiştir. Araştırmanın doğrulanabilirliği bağlamında bulgular yorumsuz sunularak tartışma bulgularla uyumlu olacak şekilde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacının Rolü ve Etik İlkeler

Araştırmacılar kendi önyargı ve varsayımlarından arınık bir şekilde görüşmeleri gerçekleştirmiş, kategori ve al kategorileri ortaya koymuştur. Araştırma etiği bağlamında kod isimler kullanılarak katılımcıların gizliliği sağlanmıştır. Katılımcılar araştırmanın gizliliği gibi konularda

bilgilendirilerek gönüllü katılım esas tutulmuştur. Katılımcılarla görüşme esnasında, araştırmacılar kişisel deneyimlerinin paylaşmamışlardır. Bulgular ortaya konarken araştırmacılar kişisel yorumlarını dahil etmemiş, sonuçlar doğrudan alıntılarla verilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

“Ortaokul öğretmenlerinin KBYS’ye hazırlanma sürecine yönelik görüşleri nasıldır?” araştırma sorusuna cevap bulmak üzere elde edilen kategoriler ve alt kategoriler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

KBYS’ye Hazırlanma Sürecine Yönelik Kategori ve Alt Kategoriler

Kategori	Alt kategori	Frekans	Toplam
Hazırlanma sürecinde karşılaşılan zorluklar	Konuların yoğun, ayrıntılı olması	7	20
	Video anlatımının tekdüze olması	6	
	Sınava hazırlanacak zaman olmaması	4	
	Çalışma hayatında kullanılmayacak konuların olması	3	
KBYS konuları	Branşlara yönelik konuların olmaması	8	12
	İklim konularının yoğun ve ayrıntılı olması	4	

Tablo 1’de görüldüğü üzere KBYS’ye hazırlanma sürecine yönelik görüşler “hazırlanma sürecinde karşılaşılan zorluklar (f=20)” ve “KBYS konuları (f=12)” olmak üzere iki kategori altında toplanmıştır. İlgili kategoriler bağlamında;

Hazırlanma sürecinde karşılaşılan zorluklar kapsamında *konuların yoğun, ayrıntılı olması* (f=7), *video anlatımının tekdüze olması* (f=6), *sınava hazırlanacak zaman olmaması* (f=4) ve *çalışma hayatında kullanılmayacak konuların olması* (f=4) yer almaktadır. Hazırlanma sürecinde karşılaşılan zorluklara ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

EGA: “Video anlatımları tekdüze ve sıkıcıydı. Sınava hazırlanırken sosyal medya üzerinde bulunan diğer platformlar çok daha işlevseldi.”

AAY: “PDF de bulunan konular çok yoğun ve gereksiz derecede ayrıntılı idi. Alanımıza yönelik bilgiler yoktu.”

ZNA: “Konular çok ayrıntılıydı, birçoğu ders esnasında uygulanabilir konular değildi.”

KBYS konuları kapsamında branşlara yönelik konuların olmaması (f=8) ve iklim konularının yoğun ve ayrıntılı olması (f=4) alt kategorileri bulunmaktadır. KBYS’nin konularına yönelik bazı öğretmen görüşleri ise şu şekildedir:

DZY: “Branşımıza yönelik konular olsaydı. Okuduklarımızı uygulama imkanı bulabilirdik, böylece; sınava hazırlanma süreci bizlere daha çok mesleki katkı sağlardı.”

ZNA: “İklim ve çevre modülünün bu kadar ayrıntılı verilmesine gerek yoktu. Çoğu bilgiyi ezberledim ve unuttum.”

“Ortaokul öğretmenlerinin KBYS’nin uygulanmasına yönelik görüşleri nasıldır?” araştırma sorusuna cevap bulmak üzere elde edilen kategoriler ve alt kategoriler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

KBYS’nin Uygulanmasına Yönelik Kategori ve Alt Kategoriler

Kategori	Alt kategori	Frekans	Toplam
KBYS soruları	Basit olması	8	13
	Beklenen düzeyde olması	1	
	Çeldiricilerin olmaması	4	
KBYS süresi	Sürenin yeterli olması	4	10
	Sürenin fazla olması	6	
KBYS koşulları	Olumsuz durum olmaması	8	11
	Görevliler tarafından yeterli açıklamanın yapılmaması	1	
	Sınav yerine ulaşımın zorluğu		

Tablo 2’de görüldüğü üzere KBYS’nin uygulanmasına yönelik görüşler “KBYS soruları (f=13)” “KBYS süresi (f=10)” ve “KBYS koşulları (f=11)” olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır. İlgili kategoriler bağlamında;

KBYS soruları kapsamında *basit olması (f=8)*, *beklenen düzeyde olması (f=1)* ve *çeldiricilerin olmaması (f=4)* yer almaktadır. KBYS sorularına ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

MAD: “*Sorular lise öğrencilerinin okuyup anlayabileceği düzeydeydi, oldukça basitti.*”

DZY: “*Soruların hiçbirinde çeldirici yoktu.*”

KBYS süresi kapsamında *sürenin yeterli olması (f=4)* ve *sürenin fazla olması (f=6)* alt kategorileri yer almaktadır. KBYS süresine ilişkin bazı öğretmen görüşleri ise şu şekildedir:

DZY: “*Sınav sorularına göre, süresi çok uzundu. Bu sorulara göre daha kısa tutulabilirdi.*”

CDK: “*Sınav süresi çok fazlaydı, fakat yaşı ilerlemiş öğretmenlere göre sınav süresinin uzun olması uygun oldu.*”

KBYS koşulları kapsamında *olumsuz durumun olmaması (f=8)*, *görevliler tarafından yeterli açıklamanın yapılmaması (f=1)* ve *sınav yerine ulaşımın zorluğu (f=2)* alt kategorileri bulunmaktadır. KBYS koşullarına ilişkin bazı öğretmen görüşleri aşağıda yer almaktadır.

CDK: “*Hava şartlarından dolayı, sınava girdiğimizde yağmurdan dolayı sırlıslıkam olduk. Bu durum göz önünde bulundurularak, sınav giriş yerleri düzenlenebilirdi.*”

EGA: “*Her öğretmen kendi okulunda ya da ikamet ettikleri yerlere yakın okullarda sınava girilseydi. Herkes için kolaylık sağlanmış olurdu.*”

“Ortaokul öğretmenlerinin KBYS’nin etkilerine yönelik görüşleri nasıldır?” araştırma sorusuna cevap bulmak üzere elde edilen kategoriler ve alt kategoriler Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3

KBYS'nin Etkilerine Yönelik Kategori ve Alt Kategoriler

Kategori	Alt kategori	Frekans	Toplam
KBYS'nin olumlu etkileri	Ekonomik katkısı	8	14
	Mesleki gelişim	5	
	Unvan	1	
KBYS'nin olumsuz etkileri	Mesleğin değersizleştirilmesi	4	13
	Stres yaratması	9	

Tablo 3'te görüldüğü üzere KBYS'nin etkilerine yönelik görüşler “KBYS'nin olumlu etkileri (f=14)” ve “KBYS'nin olumsuz etkileri (f=13)” olmak üzere iki kategori altında toplanmıştır. İlgili kategoriler bağlamında;

KBYS'nin olumlu etkileri kapsamında *ekonomik katkısı (f=8)*, *mesleki gelişim (f=5)* ve *unvan (f=1)* yer almaktadır. KBYS olumlu etkileri sorularına ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

EGA: “*Öğretmen maaşları malum ortada bu unvanlarla birlikte maaşlarımıza yapılan zam ile maddi anlamda küçük bir rahatlama oldu.*”

EGA: “*Unvan verilmesi şu anda çok önemli olarak görülmesi de özellikle eylül ayında kayıt döneminde veliler tarafından önem arz edeceğini düşünüyorum.*”

KBYS'nin olumsuz etkileri kapsamında mesleğin değersizleştirilmesi (4) ve *stres yaratması (f=9)* alt kategorileri bulunmaktadır. KBYS'nin olumsuz etkilerine ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

MAD: “*Sınava giren herkese uzman ya da başöğretmen unvanı verildiği için verilen unvanın bir etkisinin ve farklılık oluşturacağına inanmıyorum.*”

DG: “*Unvanın hiçbir etkisi olmayacak, eşit işe eşit unvan olmalı.*”

AAV: “*İlerleyen zamanda öğretmenler odasında bile bir ayrışma olacağını bu durumunda öğretmenlerde stres oluşturacağını düşünüyorum.*”

“Ortaokul öğretmenlerinin KBYS'nin gerekliliğine yönelik görüşleri nasıldır?” araştırma sorusuna cevap bulmak üzere elde edilen kategoriler ve alt kategoriler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4

KBYS'nin Gerekliliğine Yönelik Kategori ve Alt Kategoriler

Kategori	Alt kategori	Frekans	Toplam
KBYS'nin gerekliliği	Sistemli yapılması	2	8
	Uzman öğretmenlik önkoşulu	4	
	Performans değerlendirmesi	2	

Tablo 4'de görüldüğü üzere KBYS'nin gerekliliğine yönelik görüşler *sistemli yapılması* ($f=2$), *uzman öğretmenlik önkoşulu* ($f=4$) ve *performans değerlendirmesi* ($f=2$) şeklindedir.

KBYS'nin gerekliliğine ilişkin bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

AAZ: “Sınav her yıl düzenli olarak yapılmalıdır. Ayrıca bu sınav öğretmenlerin gerek akademik, gerek uygulamalı olarak mesleki performanslarını ölçmelidir. Böylece öğretmenler kendini geliştirme zorunluluğu duyacaklardır.”

DZY: “Yapılan KBY sınavında çeldirici yok, yani elemeye yönelik değil dolayısıyla sınavın yapılmasına gerek yok. Meslekte 10 yılını dolduran öğretmenlere uzman, 20 yılını dolduran öğretmenlere ise başöğretmen unvanı verilmelidir. Böylece devlette ekonomik olarak bu sınav külfetinden kurtulmuş olur. Malum sınav görevli ücreti, sınav kitapçık ücreti vb.”

MAD: “Sınav kararı doğrudu. Öğretmenler arasında kariyer basamakları oluşturmak gerekliydi. 1.200.000 öğretmenin bulunduğu bir ülkede kariyer düzenlemesi bir ihtiyaçtı. Fakat sınava hazırlık boyutu daha geniş zamanda ve yüz yüze eğitimle daha geniş bir zamanda yapılabilirdi. Hazırlık sürecinde MEB ile üniversiteler arasında iş birliği yapılarak süreç daha verimli hale getirilebilirdi. Sınav her yıl düzenli olarak yapılmaya devam edilmeli sınava giremeyen öğretmenler anayasanın eşitlik ilkesi gereği sınava girebilmeli ama sınav daha seçici olmalı, sınava giren her öğretmen başarılı olmamalı kendini yenileyebilmeli.”

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Ortaokul öğretmenlerinin 2022-2023 akademik yılında yapılan kariyer basamakları sınavına ilişkin görüşlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmada; KBYS'ye hazırlanma süreci, KBYS'nin uygulanması, etkileri ve gerekliliğine yönelik görüşleri incelenmiştir.

KBYS'ye hazırlanma süreci için öğretmenler çoğunlukla karşılaştıkları zorluklara değinmişlerdir. Ardından KBYS konularına yönelik görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler bu süreçte karşılaştıkları zorluklar bağlamında, çoğunlukla konuların yoğun ve ayrıntılı olduğunu, video anlatımının tekdüze olduğunu, eğitimin asenkron ve online olmasının verimi iyice düşürdüğünü belirtmişlerdir. Sonrasında zamanın yeterli olmadığını ve bazı konuları çalışma hayatında kullanamayacaklarını ifade etmişlerdir. KBYS konularının ise çoğunlukla branşlara yönelik olmadığını, az sıklıkla ise iklime yönelik konuların yoğun ve ayrıntılı olduğunu belirtmişlerdir. Alan yazın incelendiğinde, benzer şekilde Küçük, Aksakal (2007) da araştırmasında; KBYS'de her öğretmenin alanına yönelik sorular hazırlandığı takdirde, öğretmenlerin mesleki gelişimine katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

KBYS'nin uygulanmasına yönelik ise öğretmenler genellikle benzer sıklıkta sorular, süre ve koşullara ilişkin görüş bildirmişlerdir. Sorular bağlamında çoğunlukla KBYS sorularının beklenenden basit olduğu ve soruların herhangi bir çeldirici içermediğini belirtmişlerdir. KBYS'nin sınav süresi ile ilgili ise soruların basit olması nedeniyle çoğunlukla sınav süresinin uzun olduğunu söylemişlerdir. KBYS'nin uygulama esnasında ise olumsuz bir durumla karşılaşılmadığını belirtmişlerdir.

KBYS'nin etkilerine yönelik ise olumlu ve olumsuz etkilere benzer sıklıkta yer vermişlerdir. Olumlu etkiler bağlamında çoğunlukla KBYS ile birlikte maaşlara yapılan katkının öğretmenlere olumlu etki oluşturduğunu, ardından sırasıyla öğretmenlerin mesleki gelişimine katkı sağladığını, unvan değişikliğinin özellikle toplumsal açıdan etkisi olacağını dile getirmişlerdir. Demir (2011) KBYS ile birlikte öğretmenlerin yükselme düşüncesi ile beraber mesleki motivasyonlarının arttığını öne sürmüştür. Olumsuz etkiler bağlamında ise çoğunlukla KBYS'nin 2005 yılından beri yapılmadığı için soruların nasıl olacağı ile ilgili belirsizliğin öğretmenlerde stres oluşturduğunu, ardından öğretmenlik mesleğini değersizleştirdiğini söylemişlerdir. Benzer şekilde Demir (2011) KBYS ile birlikte uzman ve başöğretmenlere ödenen ücretin öğretmenleri motive ettiğini, uygulamanın maddi açıdan etkisinin olumlu olduğu görülmüştür. Aksine Gümüşeli (2005), KBYS'nin içi boş bir unvan ve yapılacak sınırlı ücret artışı dışında bir anlam taşımadığını bu durumun aynı zamanda eşit işe eşit ücret ilkesine aykırı olduğunu öne sürmüştür.

KBYS'nin gerekliliğine yönelik ise; öğretmenler çoğunlukla uzman öğretmenlik önkoşulu olmasına vurgu yapmıştır. Bununla birlikte her yıl sistemli bir şekilde yapılması gerektiğini, aynı

zamanda sınavın hem akademik hem de uygulamalı olarak uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Demir (2011) araştırmasında KBYS'nin her yıl sistemli bir şekilde yapılması gerektiğini belirtmektedir. Öğretmenlerin sınavın her yıl belirtilen zaman aralığında yapılacağını bilmesi sınavın olup olmayacağı hakkındaki belirsizliği ortadan kaldıracak olup, aynı zamanda öğretmenlerin sınava hazırlık sürecinde sınava hazırlık sürecindeki zamanı verimli kullanma konusundaki problemleri de ortadan kalkacaktır.

Araştırma sonuçlarından hareketle, öğretmenlerin kariyer basamakları ile ilgili olarak uygulayıcılara yönelik öneriler şöyledir; Kariyer basamaklarına ilişkin kararlar alınırken öğretmenlerden görüş alınabilir. Kariyer basamakları sınav sorularına alan ile ilgili sorular eklenebilir. Yazılı sınava ek olarak performansa dayalı ölçütler geliştirilmeli, bu ölçütler ise objektif olmalıdır. KBYS her yıl sistemli bir şekilde düzenlenerek uygulanmalı, sınav ile ilgili belirsizlik ortadan kaldırılmalıdır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara yönelik öneriler ise şöyledir; Öğretmenlere alan bazında mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak konular araştırılabilir. KBYS'nin öğretmenlerin motivasyonuna en üst derecede katkı sağlayacak şekilde nasıl düzenlenebileceği irdelenebilir. KBYS'ye girerek unvan alan öğretmenlerin mesleki tutumlarına yönelik değişiklikler incelenebilir. Sınava girmeyen öğretmenlerin sınava karşı görüşleri irdelenebilir. İdarecilerin okul içinde öğretmenlerin sınava karşı tutumlarını olumlu etkileyecek faktörler araştırılabilir.

Not: Bu çalışma 02-05 Mart 2023 tarihlerinde Burdur'da düzenlenen "6. International Healty Sciences and Life Congress"da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Akgündüz, D. (2022). Öğretmenlik kariyer basamakları eğitim programı içeriği hakkında görüş. https://www.academia.edu/79246446_2022 adresinden 22.12.2022 tarihinde erişilmiştir.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem

- Cımbız, A. T., & Küçüker, E. (2015). Öğretmenlik kariyer basamakları uygulamasının okuldaki etkilerine ilişkin öğretmenlerin görüşleri. *Journal Of International Social Research*, 8(38).
- Çelikten, M. (2008). Öğretmenlik mesleğinde yeni model arayışları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1), 189-198.
- Demir, S. B. (2011). Öğretmen kariyer basamakları uygulamasının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 3, 53-80.
- Deniz, B. (2009). *Kariyer basamakları uygulamasının öğretmen motivasyonuna etkisi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gümüşeli, A. (2005). Öğretmenlikte kariyer sistemine yapılan eleştiriler. *Artı@ eğitim Dergisi*. <http://www.agumuseli.com/modules/weblog/details.php> adresinden 10.12.2009 tarihinde edilmiştir.
- Gündoğdu, K., & Kızıлтаş, E. (2008). Kariyer basamaklarında yükselme sistemi ve sınavına ilişkin uzman öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55(55), 363-388.
- Hacıoğlu, F., & Alkan, C. (1997). *Öğretmenlik uygulamaları*. Ankara: Alkım.
- Kaplan, İ., & Gülcan, M. G. (2020). Öğretmen kariyer basamaklarının oluşturulmasına ilişkin görüşlerin incelenmesi: Karma yöntem araştırması. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 380-406.
- Küçük, M., & Aksakal, T. (2007). Öğretmenlerin Ve Yöneticilerin Öğretmenlik Mesleğinin Kariyer Basamaklarına Göre Düzenlenmesine Yönelik Görüşlerinin Karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi III. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Adana*
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Alkım.
- Milli Eğitim Bakanlığı-MEB. (2022). *Uzman öğretmenlik yetiştirme programı çalışma kitabı*

Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). California: SAGE Publications.

MEB (2006). Öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselmeye ilişkin değerlendirme (KBYD) kılavuzu. MEB Personel Genel Müdürlüğü. Milli Eğitim Temel Kanunu(1973). (1739 S.K.). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/03/20090318-14.htm>

Mertens, D. (2005). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods*. Boston, MA: Sage.

Tavşancıl, E., & Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon.

Üstün, A., & Aydın, M. (2022). Öğretmenlik meslek kanununa ilişkin okul yönetici görüşleri. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 8(62), 1389- 1396.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Education is one of the most important element in the development and change of societies. Another element is the economic level of the country. In a state where the understanding of social welfare is dominant, economic development must have progressed. In this context, the economic development of a state and the quality of education given to citizens are directly related (MEB, 2022). It is predicted that the success in national education will increase when teachers, who will contribute to the economic, social and cultural growth of the society, solve their financial and moral problems and fulfill their duties in prosperity (Altan and Özmusul, 2022). In this direction, although it was aimed to improve the qualifications, status and economic situation of the educators with the regulations in the Turkish education system of the Ministry of National Education, it was aimed to increase the quality of education in a broad framework. The structuring of teaching career steps, which was organized by the Ministry of National Education in 2004, is one of these studies. An examination was held for this in 2005, and no progress has been made on this subject in the period passed. After 17 years, the Ministry of National Education entered into force again with the Teaching Profession Law published in the Official Gazette No. 31750 on February 14, 2022. The

purpose of this Law is to regulate the appointments and professional development of teachers in charge of carrying out education and training services, and their advancement in career steps. From this point of view, the aim of this research is to determine the opinions about the career step exam held in the 2022-2023 academic year. In this context, the questions sought to be answered in the study are:

- What are the opinions of secondary school teachers about the preparation process for career step exam?

- What are the views of secondary school teachers on the implementation of career step exam?
- What are the opinions of secondary school teachers about the effects of career step exam?
- What are the opinions of secondary school teachers about the necessity of career step exam?

Method

In this study, which was carried out as a qualitative research, the interview, which is a qualitative data collection technique (Crano, 2002; Kumar, 1999; Bilim 2015), was used, in which the individual or individuals express their feelings and thoughts in the face of the questions asked by the interviewer, and the person conducting the interview collects this information. The participants of the research consist of 10 teachers working in a state secondary school in the central district of Isparta province. In the study, data were collected through a semi-structured interview form developed by the researchers. Data were analyzed by using content analysis in the research.

Discussion and Results

For the preparation process for career step exam, teachers mostly mentioned the difficulties they faced. Then, they expressed their opinions on career step exam issues. In the context of the difficulties they encountered in this process, the teachers stated that the subjects were mostly intense and detailed, the video narration was monotonous, and the asynchronous and online education greatly reduced the efficiency. Afterwards, they stated that time was not enough and they could not use some subjects in their working life. On the other hand, they stated that career step exam subjects are mostly not related to branches, and that the climate-related subjects are less

frequent and detailed. When the literature is examined, similarly, Küçük, Aksakal (2007) in their research; It is stated that if questions related to each teacher's field are prepared in career step exam, it will contribute to the professional development of teachers. In the context of the questions, the teachers mostly stated that the career step exam questions were simpler than expected and the questions did not contain any distractors. As for the exam duration of career step exam, they mostly said that the exam duration is long because the questions are simple. They stated that they did not encounter any negative situation during the implementation of career step exam. In terms of positive effects, they stated that the contribution made to the salaries together with the exam had a positive effect on the teachers, then contributed to the professional development of the teachers, respectively, and that the title change would have a particularly social impact. Demir (2011) suggested that with the exam, the professional motivation of teachers increased with the idea of promotion. In the context of negative effects, they said that since career step exam has not been conducted since 2005, the uncertainty about how the questions will be asked creates stress for teachers and then devalues the teaching profession. Similarly, Demir (2011) found that the salary paid to specialists and head teachers with the exam motivates teachers, and the financial impact of the application is positive. On the contrary, Gümüşeli (2005) argued that career step exam has no meaning other than an empty title and limited wage increase, which is also against the principle of equal pay for equal work. Regarding the necessity of the exam; teachers mostly emphasized the prerequisite of expert teaching. However, they stated that it should be done systematically every year, and that the exam should be applied both academically and practically. Similarly, Demir (2011) states in his research that career step exam should be done systematically every year.

Recommendation

The opinions of teachers should be taken while making decisions regarding career steps. Questions related to the field can be added to the career step exam questions. In addition to the written exam, performance-based criteria should be developed, and these criteria should be objective. The exam should be systematically arranged and applied every year, and uncertainty about the exam should be eliminated. In addition, topics that will contribute to the professional development of teachers on a field basis can be researched. It can be examined how career step exam can be arranged in a way that will contribute to the motivation of teachers at the highest level. Changes in the professional attitudes of teachers who entered the exam and received their titles can be examined.

Against the exam opinions of the teachers who did not take the exam can be examined. The factors that will positively affect the attitudes of the administrators towards the exams of the teachers in the school can be investigated.

EK-1

ORTAOKUL ÖĞRETMENLERİNİN KARIYER BASAMAKLARI SINAVINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ GÖRÜŞME FORMU

Merhaba ben .....

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmen olarak görev yapmaktayız. Aynı zamanda Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde yüksek lisans öğrencisi olarak okumaktayız. Ortaokul öğretmenlerinin 2022/2023 Eğitim Öğretim yılında yapılan kariyer basamakları sınavına yönelik görüşlerini öğrenmek amacıyla bir araştırma yapmaktayız. Bu araştırmanın KBYS'yi hazırlayanlara ve diğer araştırmacılara yol göstereceğini düşünüyoruz.

Bu araştırma için ortaokul öğretmenleri ile görüşmeler yapıyoruz. Yaptığımız tüm görüşmelerde verilen bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacaktır.

Görüşmenin bir saat süreceğini tahmin ediyoruz. Sorular için önerebileceğiniz çözümleri sorulardan sonra vurgularsanız seviniriz. İzin verirsiniz görüşmeyi kaydetmek istiyoruz. Bu şekilde hem zamanı daha iyi kullanabiliriz, hem de sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutma fırsatı elde edebiliriz.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederiz. İzin verirsiniz sorulara başlamak istiyoruz.

SORULAR

Görüşme Soruları

1. Öğretmenlik Meslek Kanununun bünyesinde yapılan KBYS'ye hazırlanırken ne gibi problemlerle karşılaştınız?
2. Öğretmenlik Meslek Kanununun bünyesinde yapılan KBYS'nin konularına yönelik neler söylemek istersiniz?
  - Kolaylık/zorluk seviyeleri hakkında neler söylemek istersiniz?
  - Konulara yönelik eklenmesini ve çıkarılmasını düşündüğünüz konular nelerdir?
3. Öğretmenlik Meslek Kanununun bünyesinde yapılan KBYS sorularını nasıl değerlendiriyorsunuz?
4. Öğretmenlik Meslek Kanununun bünyesinde yapılan KBYS'nin süresi hakkında neler söylemek istersiniz?
5. Öğretmenlik Meslek Kanununun bünyesinde yapılan KBYS'deki koşullar (fiziki şartlar, sınav sorumluları, ...) hakkında neler söylemek istersiniz?
6. Öğretmenlik Meslek Kanununun bünyesinde yapılan KBYS'nin olumlu etkilerini açıklar mısınız?
  - Mesleki gelişiminize ne gibi katkıları oldu?
  - Ekonomik olarak nasıl bir katkısı olacağını düşünüyorsunuz?
  - Size verilecek ünvanın ne gibi etkileri olacağını düşünüyorsunuz?
7. Öğretmenlik Meslek Kanununun bünyesinde yapılan KBYS'nin olumsuz etkilerini açıklar mısınız?
8. Öğretmenlik Meslek Kanununun bünyesinde yapılan KBYS'nin gerekliliği hakkında neler söylersiniz?

 Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi MAKÜ-EBED	e-ISSN: 2146-6467	Yıl: 2023	Cilt: 11	Sayı: 14	Sayfa: 24-43
--	--	------------------------------	----------------------	---------------------	---------------------	-------------------------

- KBYS yerine neler yapılabilir?
- Öğretmenlik Meslek Kanunun bünyesinde yapılan KBYS'nin sistemli bir şekilde yapılıp yapılmamasına yönelik neler söylersiniz